

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 1155

van **BART VAN HULLE**

datum: 16 september 2022

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Oppervlakte heide - Evolutie

Heide en landduinen zijn gebieden met een vegetatie die in goed ontwikkelde vorm gedomineerd wordt door altijdgroene dwergstruiken. Bloeiende struikhei en dophei creëren de typische paarse heidevlaktes. Droge heide komt voor op zure, voedselarme zand- of zandleembodems, natte heide ook op veengronden. Heide komt in Vlaanderen nog maar sporadisch voor en beslaat een oppervlakte van ongeveer 7700 tot 13.000 hectare, of 0,6 tot 1 procent van het grondgebied. De Biologische Waarderingskaart (BWK) onderscheidt zeven types heidevegetatie.

Vlaanderen telt vijf heide- en landduinhabitats van Europees belang. Het gaat om de habitats 2310 'droge heide op landduinen' (2497 ha), 2330 'open grasland op landduinen' (976 ha), 4010 'vochtige heide' (1765 ha), 4030 droge heide (4392 ha) en 5130 jeneverbesstruwelen (26 ha). Samen beslaan ze 9656 hectare.

Volgens de cijfers uit het antwoord op schriftelijke vraag nr. 427 van 27 januari 2022 zou er ongeveer 4288 ha heide in het natuur- en bosgebied zijn.

De Vlaamse overheid zet actief in op het herstel van heide in Vlaanderen. Volgens het antwoord op schriftelijke vraag nr. 61 van 11 oktober 2021 en nr. 183 van 18 november 2021 heeft het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) in de periode 2014-2020 89,55 ha oppervlakte ontbost in het kader van de realisatie van de Europese instandhoudingsdoelstellingen, meer bepaald voor het realiseren van heide, landduin, laagveen en duingrasland.

Volgens de Pano-reportage van 23 februari 2022 zou er nog 3750 ha ontbost moeten worden voor heideherstel.

1. Wat is het verschil tussen de definitie voor heide gedefinieerd door de Biologische Waarderingskaart (BWK), de definitie voor heide voor de habitats van Europees belang en de definitie voor heide gebruikt in de Landgebruikskaart? Graag in detail uitleggen wat het verschil is, waarom er verschillende definities gebruikt worden en hoeveel oppervlakte heide er voor elke definitie in Vlaanderen is.
2. Graag de evolutie van de oppervlakte (in hectare) heide in Vlaanderen voor de periode 2000 tot de meest recente cijfers volgens de verschillende meetmethodes voor de Biologische Waarderingskaart, de habitats van Europees belang en de Landgebruikskaart. Graag cijfers per provincie en gemeente met vermelding van:
 - a) type ruimtelijke bestemming;
 - b) type heide volgens de gebruikte definiëring;

- c) oppervlakte heide in Speciale Beschermingszones (SBZ-H), Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON).
3. Hoeveel hectare heide is het streefdoel/natuurdoel van Vlaanderen?
 - a) Welke meetmethode of definiëring wordt er gebruikt?
 - b) Hoeveel hectare bos moet er nog ontbost worden om heide te creëren?
 4. Hoeveel hectare heide wil de minister nog creëren in deze legislatuur?
 - a) Op welke manier zal dat gebeuren?
 - b) Hoeveel geld zal daarvoor uitgegeven worden?
 5. Graag een overzicht van de oppervlakte (in hectare) heide in Vlaanderen voor de periode 2000 tot de meest recente cijfers die gecreëerd is door ontbossing. Graag de cijfers per provincie en gemeente met de vermelding van:
 - a) type heide (droge heide, natte heide, enz.);
 - b) verantwoordelijke instantie van de ontbossing (ANB, Natuurpunt, enz.).

ANTWOORD

op vraag nr. 1155 van 16 september 2022

van **BART VAN HULLE**

1. - De karteringseenheden van de BWK zijn op Belgisch niveau opgemaakt en dateren van de jaren '70. In de **BWK** worden volgende vegetaties tot de 'heiden' gerekend (BWK-codes **c**):
 - open (niet onder struiken of bomen) vegetaties gedomineerd door dwergstruiken (*Calluna*, *Erica*, *Vaccinium*, *Genista*)
 - open vegetaties gedomineerd door adelaarsvaren, pijpenstrootje en/of bochtige smele
 - open pioniers en struisgrasvegetaties op landduinen
 - jeneverbesstruweel in heidegebied
 - tijdelijke plag- of brandplekken in een heidegebied
- De definitie voor de **Natura 2000** habitattypen zijn gebaseerd op een Europese manual (https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/Int_Manual_EU28.pdf). Het betreft:
 - 2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
 - 2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*soorten op landduinen
 - 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - 4030 Droge Europese heide
 - 5130_hei Jeneverbesstruweel in heideDeze Europees gedefinieerde habitattypen komen niet altijd 1 op 1 overeen met de BWK-eenheden. Er is een vertaalslag gemaakt tussen beide. De EU-heidehabitats verschillen slechts in zeer beperkte mate van deze uit de BWK:
 - vegetaties gedomineerd door dwergstruiken uit de BWK kwalificeren ook steeds als een Natura 2000 habitatype;
 - vegetaties gedomineerd door adelaarsvaren, pijpenstrootje en/of bochtige smele kwalificeren meestal als een Natura 2000 habitatype:
 - WEL als ze deel uitmaken van een groter heidegebied
 - WEL als het kleinere geïsoleerde locaties betreft zonder dwergstruiken of andere typische heideplanten
 - NIET als het een kleine, geïsoleerde open plek in een boslandschap betreft¹.
- De categorie 'heide' in de **Landgebruikskaart** (uitgave 2016) is afgeleid uit eenheid 1 in de BWK. Maar deze kan overschreven worden door het GRB of de kaart van de Landbouwgebruikspcelen indien deze aangeven dat een betreffende locatie zeer recent werd bebouwd of in landbouwgebruik genomen.

Oppervlakte heide in Vlaanderen:

- **BWK** (uitgave 2020): 8.400 à 14.100 ha
 - De BWK bevat veel complexen van karteringseenheden (bijv. **cg+cm**) waardoor er bij oppervlakteberekeningen van individuele eenheden met een oppervlakte vork wordt gewerkt (bijv. eenh1 in het voorbeeld = 50 à 90 % van de opp.).

¹ Heidevegetaties (zowel voor BWK als Natura 2000 Habitatype) kunnen zich ontwikkelen na boskap, maar worden op een tijdelijke kapvlakte niet tot de heide gerekend. Gezien dergelijke locaties slechts tijdelijk 'open' zijn, worden ze als bos(habitat) beschouwd. Permanente ontbossingen ivv heideherstel worden wel tot de 'heide' gerekend.

- **Natura 2000 Habitatkaart** (uitgave 2020): 9.660 à 9.820 ha
 - In de Habitatkaart wordt per habitattypen het exacte aandeel ingeschat. Het kleine verschil (160 ha) tussen beide oppervlakte is hier te wijten aan onzekerheden in de kaart. De cijfers uit de Habitatkaart geven het beste beeld van de actuele oppervlakte heide, conform de Natura 2000 richtlijn. Het is met deze cijfers dat er in het Vlaamse Natura 2000 beleid wordt gewerkt.
 - **Landgebruikskaart** (uitgave 2016): 9.622 ha
 - Dit is een rasterkaart, die enkel met eenheid 1 uit de BWK werkt, waardoor hier een schijnbaar zekere oppervlakte wordt bekomen, die binnen de range van de BWK-oppervlakte valt. Door enkel rekening te houden met eenheid 1 (= de hoofdcode), worden kleine heiderelicten in complex met een andere hoofdbiotoop niet opgenomen.
2. De opmaak van de BWK (incl. afgeleide Habitatkaart en Landgebruikskaart) is geen momentopname maar een continu doorlopend project verspreid over verschillende perioden. Bovendien zijn er aanzienlijke verschillen qua ruimtelijk schaalniveau tussen de verschillende karteerperioden: BWK 1 (1978-1996; landschapsniveau), periode 2 (1997-2010, gebieds- tot perceelsniveau), periode 3 (2004 - heden; perceels- tot vegetatievlekniveau met focus op Natura 2000 habitats en gebieden). Hierdoor is het voorlopig niet mogelijk om effectieve evoluties in oppervlakte tussen verschillende perioden op schaal Vlaanderen te berekenen. In de toekomst zal dit wel mogelijk worden, gezien er sinds 2014 met een meer gestandaardiseerde en herhaalbare karteermethode gewerkt wordt.

De best beschikbare informatie omtrent de evolutie van de heide-oppervlakte (per type) is de zesjaarlijkse rapportage aan Europa. Het meeste recente rapport dateert van 2019 (Paelinckx *et al.*). In dit rapport werden oppervlakteverschillen t.o.v. de vorige rapportageperiode (2007-2013) geïnterpreteerd en op basis van expertoordeel vertaald in een trend (tabel 1). De experts hadden daarbij wel toegang tot allerhande cijfermateriaal zoals IHD-realisaties, natuurherstelprojecten, en berekeningen uit de relevante versies van de habitatkaart.

Tabel 1 Beste oppervlaktewaarde (totaal voor Vlaanderen), aandeel binnen SBZ-H, trendrichting (trend: = stabiel, □ toename; Bron: (Paelinckx et al. 2019; 6-jaarlijkse EU habitatrapportage).

	Oppervlakte Vlaanderen (ha)^(a)	Aandeel in SBZ-H (%)	Trend t.o.v. 2013
2310	2.497	87%	□
2330	976	72%	□
4010	1.765	97%	□
4030	4.392	86%	=
5130	26	48%	=

Periode trendbepaling: 2012 - 2018 (voor duiding zie § 2.4)

Een berekening van de actuele oppervlakte per type verdeeld over de categorieën geformuleerd in vraag 2 vraagt een doorgedreven GIS-analyse, die we niet op korte termijn kunnen uitvoeren.

We stellen voor om deze complexe vraag te beperken tot het meeste recente overzicht van de oppervlakte aan heide in Vlaanderen en dit

- per heidetype (volgens de Natura 2000 definitie)

- a. per ruimtelijke bestemming, en dit onder voorbehoud van beschikbaarheid en correctheid van de beschikbare kaartlagen van de ruimtelijke uitvoeringsplannen;
 - b. aandeel binnen SBZ-H (incl. overlap met VEN en IVON), binnen VEN (buiten SBZ-H), binnen IVON (buiten SBZ-H).
3. Het antwoord op deze vraag zat al grotendeels vervat in het antwoord op parlementaire vraag nr. 238 van 9 januari 2020. In de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD), zoals goedgekeurd door de Vlaamse regering op 23 juli 2010, is een totaal doel van 11.528 ha tot 14.341 ha heidehabitats opgenomen. Het gaat hierbij om heide op landduinen (36%), droge heide (43%), natte heide (21%) en jeneverbesstruwelen (< 1%).
 - a) De definitie van de habitats die bij het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen gebruikt wordt is deze van de Europese Habitatrichtlijn.
 - b) Op basis van de momenteel beschikbare informatie en ramingen zou voor de volledige realisatie van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor heidehabitats in 2050 een ontbossing van ca. 2.255 ha nodig zijn, waarvan 42% voor droge heide, 40% voor landduinen, 18% voor natte heide. Deze cijfers zijn gebaseerd op de natuurstreefbeelden voor de terreinen van overheden en erkende terreinbeherende verenigingen die reeds een passend beheer hebben, aangevuld met een raming van de oppervlakte van de nog te lokaliseren ontbossingen in functie van heidehabitats. Belangrijk is om te benadrukken dat een deel van deze ontbossing al gerealiseerd is onder meer in het kader van een aantal goedgekeurde projecten zoals LIFE-projecten en natuurinrichtingsprojecten.

Het cijfer volgens de Pano-reportage van 23 februari 2022 "*dat nog 3750 ha ontbost moeten worden voor heideherstel*", klopt dus niet.

Belangrijk om weten dat de realisatie van de G-IHD leidt tot zowel een positieve bosbalans (over alle bostypes heen) als tot een aanzienlijke kwaliteitsverbetering van de Europees te beschermen bossen. De volledige realisatie van de IHD leidt namelijk tot een netto bosuitbreiding van minimaal 2.776 ha. De voorziene verbetering van de kwaliteit van de bossen (onder meer door omvorming) zorgt voor de ontwikkeling van Europees te beschermen boshabitats, die ecologisch waardevoller maar ook meer klimaatbestendig zijn.

4. Heideherstel en -ontwikkeling maken deel uit van het reguliere terreinbeheer alsook van specifieke projectwerking.

Er wordt ingeschat dat in de periode tot medio 2024 maximaal 50 hectare bijkomende heide zal hersteld worden door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) in hun domeinen. We benadrukken dat slechts in 1 van de drie onderstaande manieren om heide te herstellen of ontwikkelen aanleiding geeft tot een ontbossing.

- a) Het herstel en de ontwikkeling van heide kunnen op verschillende manieren gebeuren, afhankelijk van de uitgangssituatie en het type heide.
 - omvorming van terreinen die in vele gevallen decennia geleden heide waren, en die destijds zijn bebost, doorgaans met naaldbout. In deze situaties worden de bomen gekapt (d.i. een ontbossing), de boomstronken gefreesd of verwijderd en de strooisellaag van verzurende naalden verwijderd. Waar nodig wordt het verdrogende drainagesysteem verwijderd om ook de natuurlijke waterhuishouding te herstellen.

- verwijderen van de hypertrofe en/of vervilte bodemtoplaag van bepaalde percelen om zo de juiste abiotische omstandigheden te creëren voor de ontwikkeling van heide.
 - het opheffen van lokale drainagesystemen ter ontwikkeling van natte heide en venige slenken in heide.
- b) De kosten van een heideherstelproject zijn erg afhankelijk van de uitgangssituatie en kunnen variëren van 2.500 €/ha tot 20.000 €/ha.
5. Het ANB beschikt niet over de gevraagde gegevens. In de geodatabanken van de nieuwe natuurbeheerplannen (en omgezette beheerplannen) wordt wel bijgehouden waar heide beoogd wordt als natuurstreefbeeld, maar in welk jaar dit effectief zal gebeuren, is niet gekend.